

Єрмолаєв, В. М. М. Грушевський про установчу владу українського народу / В. М. Єрмолаєв // Вісник Національної академії правових наук України. – 2020. – Т. 27, № 4. – С. 16-28.

У статті зазначається, що українські історики і правознавці отримали можливість вивчити багату творчу спадщину та нові актуальні аспекти історії державної правотворення в творах М.С. Грушевського з часів горбачовської «перебудови». Доводиться, що сучасні вітчизняні дослідники звертають увагу на концепцію «національної ідеї», державного будівництва Київської Русі, козацької республіки Б. Хмельницького, конституційного процесу періоду УНР, організації конституційного процесу в творчості видатного державознавця, яка є актуальною й на сьогодні. Акцентується увага, що без вивчення цієї концепції неможливе дослідження не лише історії УНР, а й історії вітчизняного державотворення. У статті акцентується увага на важливості актуальних проблем конституційної реформи в Україні, що передбачають наступність, урахування традицій та історичного досвіду організації і функціонування державної влади, концептуальних засад здійснення установчої влади. Доведено, що історична відсутність законодавчо врегульованого складу, компетенції і процедури Генеральних, полкових і сотенних козацьких рад давали підстави царському уряду перебрати на себе право дозволу чи заборони їх скликання, визнання чи невизнання їх рішень. Відтак визначальним у державотворенні для М. Грушевського було верховенство народу, його установчої влади. М. Грушевський був впевнений, що «піднятий загальний матеріальний рівень життя» народу, духовної культури, «певний моральний ригоризм конче потрібний для успіху, розвитку й твердості демократичного ладу... Тільки тоді, коли держава, громада стане не пустою вивіскою,...а дійсним центром мислі і волі, предметом культу, релігії, яким вона була для старинного елліна або римлянина; тоді тільки збудується Велика Україна».

Лук'янов, Д. В. Коран в шиїтській юриспруденції / Д. В. Лук'янов, Г. П. Пономарьова, Акіф Сахавет огли Тагієв // Вісник Національної академії правових наук України. – 2020. – Т. 27, № 4. – С. 29-42.

Коран є фундаментальною основою ісламської релігії і права та містить одкровення Аллаха Пророку Мухаммеду, тому вважається Словом Божим. З юридичної точки зору Коран має найвищу юридичну силу і будь-які інші джерела ісламського права, що суперечать Корану, є недійсними. Ісламське право представлено сунітським та шиїтським напрямками, кожен з яких містить власні правові доктрини та мазхаби (правові школи). Автори вбачають серйозний недолік у вітчизняних дослідженнях ісламського права через відсутність досліджень шиїтської правової доктрини. Мета даної праці полягає у розкритті значення і ролі Корану в шиїтській юриспруденції. Тому задля досягнення поставленої мети була розглянута історія складання Корану. Оскільки Коран є основним джерелом права для обох напрямів, в цій статті було досліджено специфіку тлумачення Корану в шиїтській правовій доктрині. У цій роботі, використовуючи порівняльно-правовий метод, автори змогли порівняти відмінності в тлумаченні Корану між сунітськими та шиїтськими екзегетами. В наш час ісламське право переважно реалізується через фетви муджтахідів. Для досягнення цього рівня одними з необхідних умов є знання арабської мови, знання тафсирів і тавіля, знання скасованих та скасовуючих аятів, історії ниспослання аятів. Саме ці аспекти і будуть розглянуті в статті з наведенням їх короткої характеристики. В роботі особливу увагу приділено джерелам тлумачення Корану відповідно до правил шиїтської екзегези. Встановлено, що шиїтські екзегети визнають 6 джерел тлумачення. Однак перекладачі сунітів використовують більш широке коло джерел, включаючи методи аналогії та переваг. Ці самі методи частково визнаються шиїтами і можуть бути частиною такого методу як причина. Оскільки шиїтські правознавці не дозволяють використовувати особисту думку при прийнятті юридичних рішень, очевидно, що використання методів, заснованих на особистій думці, буде заборонено при тлумаченні Корану. Саме тому в шиїтській юриспруденції так багато уваги приділяється раціональним методам.

Захист прав людини в адміністративному судочинстві з точки зору міжнародного права / О. А. Мілієнко Айнур Алімхановна Сабітова, Шинар Алімхановна Сабітова, О. Б. Хусаїнов, Є. Н. Бегалієв // Вісник Національної академії правових наук України. – 2020. – Т. 27, № 4. – С. 43-52.

Адміністративний судовий процес може вплинути практично на всі аспекти життя людини, такі як опіка, імміграція, соціальне забезпечення і житло. У той же час рішення державних органів не завжди є законними і відповідає міжнародно-правовим стандартам. В даний час можна констатувати глобалізацію адміністративного права, зокрема, адміністративного провадження. Актуальність досліджуваної проблеми зумовлена потребою в здійсненні аналізу тематики захисту прав людини в адміністративному судочинстві з точки зору міжнародного права, а також недостатньою теоретичною розробленістю даної тематики. З огляду на те, що міжнародне право впливає на верховенство права держав, в тому числі в адміністративному провадженні, було б доцільно проаналізувати міжнародно-правові акти у цій сфері. Мета статті полягає в аналізі джерел міжнародного права в сфері захисту прав людини в адміністративному судочинстві. При дослідженні проблематики були використані

сукупність загальнонаукових та спеціальних методів пізнання, зокрема провідними методами були: метод системного аналізу; історико-правовий та порівняльно-правовий методи. У статті комплексно розглянуто питання захисту прав людини в адміністративному судочинстві з точки зору міжнародного права, зокрема на універсальному і регіональному, а саме в рамках Європейського правового простору. Встановлено, що органи державної влади відіграють ключову роль в демократичних суспільствах, а їх діяльність зачіпає права та інтереси фізичних і юридичних осіб. Практична значимість полягає в тому, що сформульовані в статті положення і висновки можуть бути використані в науково-дослідній сфері – для подальших досліджень загальнотеоретичних питань захисту прав людини в адміністративному судочинстві.

Процаєв, В. В. Європейська конвенція з прав людини як мінімальний європейський стандарт для національного законодавства про спеціальні служби: порівняльний аспект / В. В. Процаєв // Вісник Національної академії правових наук України. – 2020. – Т. 27, № 4. – С. 66-83.

Кінець ХХ-го століття характеризується стрімким прийняттям державами-членами Ради Європи законодавчих актів про спецслужби, в яких правовою основою діяльності розвідувальних та контррозвідувальних органів, крім інших законів, є конституції. Актуальність роботи пов'язана з необхідністю дослідження нормативно-правових актів, що регулюють діяльність органів розвідки та контррозвідки. У статті за допомогою порівняльно-правового методу досліджено особливості імплементації положень Конвенції про захист прав людини і основоположних свобод 1950 у законодавство про спецслужби на прикладі деяких держав-членів Ради Європи. Установлено, що чинні законодавчі акти відрізняються як за формою, структурою та змістом, так й за різними підходами до визначення правовими приписами порядку дотримання прав і свобод людини під час здійснення розвідувальних та контррозвідувальних заходів. Розглянуто норми конституцій різних держав, що значною мірою відтворюють положення Конвенції 1950. Доведено, що відповідні конституційні положення щодо підстав обмеження прав і свобод людини містяться й у законодавстві про акти про спецслужби зі значними розбіжностями. Обґрунтовано, що законодавчі акти про розвідку обов'язково мають включати відсылки до міжнародних договорів у сфері прав людини. Наведено приклади із законодавства деяких держав-членів Ради Європи стосовно різних підходів до визначення принципів діяльності спецслужб, проаналізовано тенденції поширення конвергенції принципів, покладених в основу їх діяльності. Запропоновано, з огляду на досвід українських законодавців, не лише включати в законодавчі акти про спецслужби принципи законності та поваги до прав і свобод людини, а також детально розкривати їх зміст, враховуючи особливості діяльності спецслужб. Розглянуто різні доктринальні підходи щодо категорій “національна безпека” та “державна безпека”, на підставі узагальнення яких запропоновано власне бачення їх змістового наповнення. Зроблено висновок, що не всі держави-члени Ради Європи належним чином імплементують положення Конвенції 1950 у національне законодавство про спецслужби. Наведене актуалізує запозичення кращих практик і досвіду держав-членів, які не залишили це питання поза увагою.

Система державного управління та державна служба в Україні: перехід до європейських стандартів / С. К. Хаджирадєва, М. В. Сіцінська, Н. В. Коваленко, В. О. Ніколаєв, Ю. Г. Пукір // Вісник Національної академії правових наук України. – 2020. – Т. 27, № 4. – С. 84-106.

Сьогодні в Україні постають наступні проблеми: реформування системи державного управління та державної служби, вдосконалення нормативної бази їх функціонування, розширення прав та повноважень органів місцевого самоврядування, приведення їх діяльності у відповідність до вимог ЄС, закріплення та створення механізмів реалізації таких принципів, як баланс централізації та децентралізації, повсюдність, субсидіарність та компетентність, а також трансформація державної служби відповідно до європейських стандартів. Тому основна мета роботи полягає у оцінці системи державного управління та державної служби України. За допомогою методу аналізу було встановлено, що в умовах соціально-економічної та політичної турбулентності, спричиненої внутрішніми та зовнішніми факторами, інститут державного управління України стикається з широким колом проблем, зокрема, таких як негативний баланс довіри суспільства, відсутність балансу централізації та децентралізації системи державного управління, поганий зв'язок як у владних структурах, так і між державою та суспільством, дефіцит кваліфікованих кадрів, низька якість адміністративних послуг та недостатній рівень морально-етичної свідомості державних службовців. Однак на даний час слід зазначити таку кількість нововведень, спрямованих на підвищення ефективності та забезпечення якості державної служби: поділ адміністративної та політичної позицій; з'ясування правового статусу державного службовця; відокремлення державної служби від політичної діяльності; встановлення вичерпного переліку осіб, на яких не поширюється дія законодавства про державну службу; запровадження нового підходу до класифікації посад державних службовців; компетентний підхід до відбору кандидатів на державну службу; визначення загальноприйнятих законодавством підходів до вступу на посаду, виконання та звільнення від

державної служби; вдосконалення професійних навичок та професійної підготовки державних службовців, оплата їх праці, виплата премій та заохочення, а також дисциплінарна відповідальність

Сучасні теорії публічного управління: досвід для України / О. Ю. Бобровська, І. О. Дробот, З. О. Надюк, Р. Ю. Грицко, П. С. Покатаєв // Вісник Національної академії правових наук України. – 2020. – Т. 27, № 4. – С. 107-120.

Розвиток інтеграції та глобалізації в світі сприяє пошуку сучасних складових моделей публічного управління, які забезпечують гармонійний та стабільний розвиток суспільства та держави сьогодні. Органи публічної влади сьогодні в певному територіальному колективі представляють відносини планування та підпорядкування, а також є усвідомленими суб'єктом. Метою даної роботи є розгляд сучасних теорій публічного управління, а також вивчення світового досвіду з питання публічного управління. Методологічною базою для проведення дослідження стали теоретичні методи наукового пізнання. Були використані методи синтезу та аналізу даних, порівняльно-правовий метод та порівняльний метод. Також було розглянуто наукову літературу з тематики публічного управління на прикладі України та різних країн світу. У даній роботі розглянуто досвід успішного публічного управління в інших країнах. Публічне управління не обмежується діяльністю державних органів та посадових осіб, публічне управління здійснюється за участю установ прямої демократії. Було розглянуто класичні види та принципи публічного управління. Розглянуто український досвід публічного управління на прикладі Запорізької, Львівської та Дніпропетровської областей. У всіх регіонах України процес публічного управління здійснюється за однією моделлю. Процес розвитку публічного адміністрування в Україні вже розпочато, однак органи виконавчої влади мають більше контролювати дане питання та впроваджувати нововведення, які б приводили до позитивних змін в країні та суспільстві. Вивчення досвіду організації та здійснення публічного управління інших країн є важливим для виявлення його найбільш дієвих систем публічного управління. Представлена інформація у даній роботі може бути використана студентами та викладачами вищих навчальних закладів, які спеціалізуються на вивченні державного управління, соціології, юриспруденції, політології та інших суміжних дисциплін.

Місцеве партнерство як інструмент стимулювання розвитку сільських районів України / О. В. Зибарева, П. І. Шилепницький, Л. В. Вербівська, С. І. Белей, І. О. Парубчак // Вісник Національної академії правових наук України. – 2020. – Т. 27, № 4. – С. 121-133.

У науковому дослідженні розглядаються шляхи та стратегії використання місцевого партнерства для вирішення проблем розвитку сільських територій. Сюди входять переваги та економічні, законодавчі й соціальні обмеження як принципи використання місцевих партнерств для розвитку сільських територій України. Основні економічні вигоди отримують завдяки сукупним ресурсам, коопераційній діяльності, зменшенню ризиків, зайнятості та диверсифікації доходів і витрат населення. Переваги впровадження місцевих партнерств полягають у застосуванні нормативної бази, яка є ефективною для реалізації проекту та сприяння зростанню сільських територій у його постійному вдосконаленні на підтримку місцевих проектів міжнародними організаціями на міжнародному рівні. Соціальні переваги місцевого партнерства визначаються його використанням як основою для інновацій у сільській місцевості, з метою покращення добробуту, вирішення загальних місцевих проблем, набуття передового досвіду, забезпечення інформаційно-комунікативних систем та інформаційних ресурсів і захисту інтересів місцевих товариств на національному рівні. Вибірковий характер проектів місцевого партнерства, низький інформативний рівень та недостатня підтримка місцевих органів влади, недостатній розвиток інформаційно-комунікативних систем у сільській місцевості, що знижують рівень мобільності деяких факторів виробництва та мають негативний вплив на добробут, – все це визначає обмеження використання місцевих партнерств на національному рівні. Основною причиною використання місцевого партнерства для стимулювання сільського зростання в Україні є підтримка адаптації до змін в аграрному секторі, об'єднаних громадах, навколишньому середовищі, добробуті, що постраждали від європейської інтеграції. Серед принципів впровадження місцевого партнерства у всіх сільських районах України є відкритість, рівні права всіх партнерів, байдужість до політики, точність та прозорість, активність та інтеграція, спільна економічна та соціальна відповідальність партнерства. У статті розглядаються етапи послідовного впровадження місцевого партнерства у сільській місцевості: діагностика інтересів зацікавлених сторін та довкілля, планування партнерства, стратегічні підстави для партнерства, реалізація партнерства, моніторинг етапів партнерства та якості результатів за чіткими критеріями, стратегічне партнерство підтримувати широкий та гнучкий спектр діяльності протягом довгострокового періоду.

Теоретичне, юридичне та практичне регулювання громадських відносин, які визначають і гарантують права громадян і дотримання конституції України при пандемії / В. О. Заросило, Т. В. Євчук, К. В. Муравйов, О. В. Гунченко, В. В. Смірнова // Вісник Національної академії правових наук України. – 2020. – Т. 27, № 4. – С. 134-144.

Закон є головним аспектом регулювання суспільних відносин. Конституція України зазначає, що всі громадяни України є вільними та рівними у своїй гідності та правах. Обмеження прав громадян у всіх випадках повинні мати чітко визначену мету, яка полягає у пошуку балансу між суспільною необхідністю та інтересами тих, хто має право. В умовах пандемії сформувалися нові структури конституційного регулювання громадських відносин. Для захисту здоров'я та безпеки населення було прийнято ряд жорстких кроків, які обмежують людину на різних рівнях. В цьому випадку виникає питання, чи у повній мірі відповідають прийняті кроки реальній необхідності? Дослідження новосформованих структур здатне висвітлити ефективність механізму дії та повноту конституційного регулювання. Мета цієї роботи полягає у дослідженні явищ регулювання у трьох аспектах: теоретичному, юридичному та в аспекті практичного виконання. У якості методів дослідження було використано аналітичний підхід та індуктивний метод спостереження, а також метод узагальнення і порівняння, та діалектичні принципи для виявлення основних характеристик явищ, що вивчаються. Використовувалися методи системного, структурного, функціонального та порівняльного аналізу, методи групування та обробки даних. Це дослідження визначило типи обмежень, які застосовуються в Україні для збереження біль-менш стабільної ситуації під час пандемії COVID-19. Описано закони та акти, що контролюють обмеження періоду пандемії. Визначено заходи, необхідні для безпеки життя та здоров'я населення. Було зроблено висновок, що коронавірус в Україні сприяв розвитку нових напрямків теоретичного супроводу та розвитку нового типу зв'язків з громадськістю під час пандемії. Він посприяв формуванню відповідальності, у тому числі юридичної, за ставлення до поширення коронавірусу та розробці чітких вимог для працівників служб охорони здоров'я та робітників прикордонних державних служб.

Кохановська, О. В. Особливості оновлення цивільного законодавства України у сфері права на інформацію в умовах розвитку глобального віртуального середовища / О. В. Кохановська // Вісник Національної академії правових наук України. – 2020. – Т. 27, № 4. – С. 145-160.

Право на інформацію вирізняється сьогодні особливостями реалізації і захисту порівняно із первісними підходами, закладеними у Цивільному кодексі України і пов'язаними із звичними для врегулювання правом відносинами у матеріальному «фізичному» світі. Стаття присвячена особливостям оновлення цивільного законодавства України у сфері права на інформацію в умовах розвитку глобального віртуального середовища, а також аналізу поняття «віртуальності» для виявлення специфіки врегулювання інформаційних відносин. Зроблено висновок, що правове регулювання у сфері інформаційних відносин загалом і права на інформацію, зокрема, повинно ґрунтуватися передусім на традиційних правових конструкціях і з використанням притаманного цивільному праву категоріального апарату, а для створення адекватного викликам інформаційного суспільства законодавства необхідно чітко узгодити позиції науковців і законотворця щодо поняття, змісту, ознак інформації, специфіки інформаційних процесів і систем, про яку йдеться також у роботах представників інших галузей науки – філософії, фізики, кібернетики та ряду інших. Звертається увага на те, що інформація в цивільному праві розглядається як окремий нематеріальний об'єкт (ст.200 Цивільного кодексу України), а в Книзі другій Цивільного кодексу України цей об'єкт набуває ознак особистого немайнового блага з усіма його ознаками і особливостями. Автор приходить до висновку, що розуміння процесів, які відбуваються у розвиненому віртуальному середовищі, потребує на сьогодні узгодження позицій щодо забезпечення і реалізації, охорони і захисту цього права із Європейськими і світовими тенденціями. Такі чинники зумовили, окрім іншого, необхідність оновлення (рекодифікації) Цивільного кодексу України. Автором встановлено, що починаючи з першої, практично кожна стаття Цивільного кодексу України містить елементи інформаційного змісту, інформаційно наповнена, або пов'язана з інформацією чи інформаційними відносинами, інформаційними правами учасників цивільних відносин, що потребує, у свою чергу, уточнення, легального закріплення і доповнення у нормах оновленого кодексу. Пропозиції, які висловлюються у цій статті, спрямовані на подальші дослідження права на інформацію і допомагають знайти відповідь на основне питання – яким має бути оновлене законодавство у сфері регулювання відносин, пов'язаних із правом на інформацію в умовах розвитку віртуальних систем і мереж, і з урахуванням сучасних Європейських і світових тенденцій у правовому забезпеченні процесів, що відбуваються у глобальному віртуальному середовищі.

Гусаров, К. В. Визнання факту народження або смерті на тимчасово окупованій території за правилами окремого провадження / К. В. Гусаров, О. І. Попов // Вісник Національної академії правових наук України. – 2020. – Т. 27, № 4. – С. 161-171.

Стаття присвячена дослідженню практики застосування новели окремого провадження цивільного судочинства, зокрема визнанню факту народження або смерті фізичної особи на тимчасово окупованій території України. Проаналізовано окремі нормативні акти та законодавчі зміни, ухвалені для захисту прав і суб'єктів правовідносин у зв'язку із збройною агресією Російської Федерації, здійсненою з метою порушення суверенітету та територіальної цілісності нашої держави, що вважається актуальністю обраної тематики даної статті. Звертається увага на труднощі

доказування зазначеного факту, особливості процедури розгляду справ вказаної категорії, суб'єктного складу процесуальних правовідносин та наслідків набрання судовим рішенням законної сили. Поряд із цим категорія справ, що розглядається у статті, характеризується специфічними правилами підсудності. Метою статті є аналіз практики застосування норм цивільного процесуального права при розгляді справ зазначених категорій. У зв'язку з цим звертається увага на застосування так званих Намібійських винятків, розроблених у зв'язку з необхідністю надання доказів, пов'язаних з їх видачею на тимчасово окупованих територіях держави. Тому методи, що використовувались для досягнення мети статті, зумовлені необхідністю наукового пізнання явищ, що описуються в ній. Відтак, при підготовці статті використовувався порівняльно-правовий метод правового регулювання, який полягає в порівняльному аналізі негативних наслідків соціально-правових явищ, пов'язаних із збройною агресією проти України та інших держав, зокрема Республіки Кіпр. Герменевтичне тлумачення застосовувалось для представлення правових норм інших держав. Застосовувався також аналітико-синтетичний підхід, що передбачає аналіз і синтез, зокрема синтез параметричний. Він полягає в обґрунтуванні необхідності й достатності сукупності показників. Результати та рекомендації автора полягають у пропозиціях законодавчого закріплення особливостей розгляду цивільних справ судами, пов'язаних із захистом правовідносин, що виникли (існують) на тимчасово-окупованій території України, та вдосконалення доказування тих чи інших правовідносин.

Пленюк, М. Д. Права дитини в медичних правовідносинах: до постановки питання про поняття / М. Д. Пленюк, Т. В. Водоп'ян // Вісник Національної академії правових наук України. – 2020. – Т. 27, № 4. – С. 172-184.

Дитина як суб'єкт будь-яких правовідносин користується особливою увагою з боку права, а забезпечення її прав у всіх сферах життя є безумовним пріоритетом у розвитку сучасного суспільства. Мета статті полягає у дослідженні основних проблем у сфері правового регулювання відносин у галузі охорони здоров'я за участю неповнолітніх, їх правосуб'єктності при наданні медичної допомоги. Методика дослідження полягала у визначенні особливостей та підстав для застосування такого способу захисту, як визнання права дитини в медичних правовідносинах, виявленні суперечностей у законодавстві України, судовій практиці та виробленні пропозицій щодо їх усунення. Окреслена в статті проблема первинності суспільних відносин, зокрема й правовідносин у сфері медичного права набуває особливого значення за участі дітей. Суб'єкти відносин у сфері медичного права переважно виступають як учасники цивільних відносин, відтак характеризуються цивільно-правовим статусом. Правовий статус дитини та обсяг її дієздатності в медичних правовідносинах залежать від віку, та поділяється на два періоди: до 14 років та з 14 до 18 років. Однак в законодавстві мають місце численні суперечності у регулюванні відносин у сфері медицини за участі дітей, а з окремих питань правове регулювання взагалі відсутнє. На практиці проблемними питаннями є застосування норми про надання згоди батьками, права дитини на відмову від лікування, відкликання батьками згоди на лікування тощо. Окремі проблеми у сфері медичних відносин за участі дітей були предметом розгляду не тільки національних судів, а й Європейського суду з прав людини. У міжнародних актах у сфері прав дитини виокремлюють два основних принципи у сфері охорони здоров'я дітей: принцип найкращих інтересів дитини та принцип участі дитини. Рівень участі дітей залежить як від їхнього віку, можливостей, зрілості, так і від важливості рішення, яке необхідно ухвалити. Проблематика дослідження є вкрай актуальною як для України так і на міжнародному рівні.

Великанова, М. М. Штучний інтелект: правові проблеми та ризики / М. М. Великанова // Вісник Національної академії правових наук України. – 2020. – Т. 27, № 4. – С. 185-198.

Використання цифрових технологій та штучного інтелекту є реаліями сьогодення. Беззаперечною є значна кількість переваг, що надає штучний інтелект – це і зменшення витрат, ресурсів, часу, швидкий аналіз великих обсягів даних, збільшення продуктивності діяльності, побудова точніших прогнозів в різних сферах життєдіяльності, можливість одночасного виконання багатьох задач та ін. Втім, використання штучного інтелекту також супроводжується й низкою правових проблем та ризиків, що може обернутися завданням шкоди. Тому метою цієї публікації є виявлення правових проблем використання штучного інтелекту та окреслення підходів до розподілу ризиків, пов'язаних із використанням штучного інтелекту. У статті на підставі системного аналізу з використанням діалектичного, порівняльного, логічно-догматичного та інших методів окреслюються проблемні ситуації, що виникають у зв'язку з використанням штучного інтелекту та пропонуються окремі напрями їх вирішення. Зокрема серед проблем використання штучного інтелекту називаються: визначення особи, відповідальної за шкоду, завдану штучним інтелектом; прогалини у нормативно-правовому регулюванні відносин у сфері використання цифрових технологій, що ускладнює захист прав та законних інтересів фізичних та юридичних осіб; неможливість у багатьох випадках застосування чинних правил притягнення до цивільно-правової відповідальності за шкоду, завдану використанням штучного інтелекту. Напрямами вирішення таких проблем можуть бути: визначення

статусу електронних осіб та окреслення їх правосуб'єктності, моменту її виникнення та припинення з одночасним вирішенням питання ідентифікації роботів та штучного інтелекту; вирішення питання відповідальності за шкоду, завдану штучним інтелектом, виходячи з того наскільки такий штучний інтелект був автономним; застосування правил відшкодування шкоди, завданої джерелом підвищеної небезпеки, до відносин із використанням цифрових технологій, виходячи з того, чи була шкода, завдана дією чи бездіяльністю штучного інтелекту, передбачуваною.

Бараш, Є. Ю. Актуальні проблеми захисту прав людини, що перебуває у конфлікті зі законом в Україні / Є. Ю. Бараш // Вісник Національної академії правових наук України. – 2020. – Т. 27, № 4. – С. 199-213.

Відповідно до статті 3 Конституції України: «Людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканність і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю». Такий підхід не є виключенням і вже давно відображений у законодавстві кожної демократичної та розвиненої європейської країни. Сьогодні права і свободи людини та їх гарантії визначають основний зміст і спрямованість дій держави, що повністю відповідає перед людиною за свою діяльність та має своїм головним обов'язком утвердження і забезпечення прав і свобод людини. Проте не зважаючи на усі зусилля з боку держав, у тому числі й України, щодо профілактики порушення прав людини і громадянина, їх кількість з кожним роком тільки зростає. Особливо гостро постає питання захисту вразливих верств населення, однією з яких є особи засуджені та узяті під варту. У статті робиться висновок про удосконалення інституту досудової доповіді, для призначення відповідного покарання. Доводиться потреба у постійному забезпеченні кваліфікованого соціального та психологічного супроводу засуджених, як під час заходів наглядової пробації так і на етапі пенітенціарної пробації. Наголошується на створенні системи патронажу над засудженими, що звільнилися умовно достроково протягом одного року після звільнення. Здійснення контролю за їх поведінкою, перевірка соціально побутових умов, психологічно та емоційного станів є важливими складовими у механізмі застосування апробаційних програм. Саме тому не викликає сумнівів актуальність проведення повного та ґрунтовного наукового дослідження питання захисту прав людини, що перебуває у конфлікті з законом, крізь призму кількісної та якісної складової скарг, що надійшли до компетентних органів української держави, з метою встановлення основних причин виникнення порушень, та забезпечення їх профілактики у майбутньому

Дякович, М. М. Особливості права спадкування дітей, народжених у результаті штучного запліднення / М. М. Дякович М. О. Михайлів, В. М. Коссак // Вісник Національної академії правових наук України. – 2020. – Т. 27, № 4. – С. 214-230.

Серед інноваційних медичних технологій, що підвищують народжуваність, виділяються допоміжні репродуктивні методи лікування безпліддя, при застосуванні яких деякі або всі стадії зачаття та раннього розвитку ембріонів проводяться поза організмом матері. За допомогою допоміжних репродуктивних технологій (включаючи штучне запліднення) діти народжуються в сім'ях, в яких питання зачаття та пологів не вирішено природним шляхом. Дослідження охопило питання спадкових прав дітей, народжених в результаті штучного запліднення. Спадкові права дитини, народженої за допомогою технологій штучного відтворення, є досить важливими для подальшого здійснення інших її прав. Таким чином, це може сприяти здійсненню прав дитини, які мають матеріальну, тобто фінансову основу. Виконати цей обов'язок можна в різних країнах, забезпечивши право дитини на спадкування, не дискримінуючи інших генетичних дітей, оскільки всі діти, народжені з однаковим обсягом прав, також мають однакову кількість правових очікувань. Також акцентується увага на тому, що однією з найгостріших юридичних проблем сурогатного материнства в Україні є те, що закон не передбачає реєстрації такої дитини в органах державної реєстрації у разі розлучення батьків-генетиків, смерті генетичної матері або обох генетичних батьків до народження дитини сурогатною матір'ю, а отже, подальша доля цих дітей залишається невизначеною. Участь у програмі сурогатного материнства громадян тих іноземних держав, в яких застосування цього методу заборонено, наразі залишається актуальною проблемою. Спадковий правовий статус особи, не тільки народженої, але і задуманої після смерті спадкодавця із застосуванням допоміжних репродуктивних технологій, залишався поза правовим полем та поза увагою вітчизняного законодавця. Щодо цього факту вчені України пропонують включити дітей, зачатих після смерті спадкодавця, до кола спадкоємців за заповітом спадкодавця і називати їх «посмертними дітьми». Обґрунтовано наступні умови надання таким дітям спадкових прав: наявність відповідного волевиявлення спадкодавця у заповіті, здійснення запліднення із застосуванням допоміжних репродуктивних технологій виключно з генетичним матеріалом спадкодавця протягом шестимісячного строку, встановленого для прийняття спадщини

Грибінча А. Право інтелектуальної власності на продукт штучного інтелекту / А. Грибінча // Вісник Національної академії правових наук України. – 2020. – Т. 27, № 4. – С. 231-241.

Штучний інтелект – відносно нове поняття, яке поступово впроваджується в життя суспільства. Вже сьогодні сучасні технології допомагають людині удосконалювати процеси виробництва готових продуктів у творчій сфері. Віднедавна штучний інтелект може виробляти певні продукти самостійно, без участі людини. При таких швидких темпах розвитку техніки, а також штучного інтелекту, законодавці не встигають доповнювати законодавчу базу, що захищає права інтелектуальної власності відповідними нормативно-правовими актами. Це означає, що на даний момент не визначено, кому належить право інтелектуальної власності на продукт штучного інтелекту. Мета дослідження полягає у визначенні таких понять, як «штучний інтелект», «право на інтелектуальну власність», в даній статті вивчена діюча нормативно-правова база в сфері авторського права на продукти штучного інтелекту. Вивчено існуючі теорії щодо штучного інтелекту і способів законодавчого регулювання питань в даній сфері. Для написання даної статті були застосовані такі методи дослідження: інтегральний метод наукового аналізу, метод синтезу, загальнонауковий метод класифікації, метод дедукції. Також були використані метод порівняльно-правового аналізу, юридико-телеологічні методи і метод правового регулювання. У статті виявлені проблеми міжнародної правової системи. Автор з'ясував, що на даний момент право інтелектуальної власності на продукти штучного інтелекту не регулюється правовими нормами. Система правового регулювання права на інтелектуальну власність потребує модернізації. Сучасні технології розвиваються дуже швидко, а правова система не встигає приймати відповідні закони для регулювання таких питань як право інтелектуальної власності на продукти штучного інтелекту, відповідальність за результати діяльності та можливості використання штучного інтелекту. З практичної точки зору, дана тема має глобальне значення. На сьогоднішній день штучний інтелект і сучасні технології успішно впроваджуються в суспільне життя. Вчені-програмісти вже сьогодні створюють програми штучного інтелекту, які роблять наше життя простішим; інвестори фінансують такі організації з метою збільшення капіталу. Однак питання приналежності прав на інтелектуальну власність на продукт штучного інтелекту залишається неврегульованим.

Формування системи соціального забезпечення населення України в контексті євроінтеграції / К. В. Гнатенко Н. М. Вапнярчук І. А. Ветухова Г. О. Яковлева А. С. Сидоренко // Вісник Національної академії правових наук України. – 2020. – Т. 27, № 4. – С. 242-254.

На етапі формування в Україні нової системи соціального забезпечення важливо дослідити та вивчити всі можливі моделі та розробити рекомендації, щодо впровадження найбільш ефективних. Актуальність даного дослідження полягає у вивченні нормативно-правової бази, яка функціонує в Україні та можливостей її вдосконалення й реформування у більш конкретний нормативно-правовий акт. Мета дослідження полягає у вивченні основ та принципів системи соціального забезпечення населення, вивченні існуючих системи соціального забезпечення, які успішно функціонують на території зарубіжних країн. Для вивчення та аналізу можливостей покращення системи соціального забезпечення населення, авторами були використані специфічні та загальнонаукові методи пізнання, був використаний метод синтезу та аналізу літературних джерел, досліджено українські та закордонні нормативно-правові акти з питань соціального забезпечення населення. В роботі використані методи збору та обробки інформації, порівняльний метод, для вивчення можливості впровадження досвіду європейських країн в українську систему соціального забезпечення громадян. Під час написання даної статті авторами вивчено існуючі системи та моделі організації надання соціальної допомоги населенню в різних країнах. Проведено порівняння моделей соціальної допомоги, виявлено переваги та недоліки. Вивчено та проаналізовано структуру та перспективи наявної в Україні системи соціального забезпечення населення. Виявлено найбільш позитивні приклади для їхнього впровадження в існуючу нормативно-правову базу з метою удосконалення та покращення якості надання соціальних послуг на території України. Встановлено, що дослідження та аналіз закордонного досвіду допоможе виокремити найбільш дієві моделі соціального забезпечення населення. Проведення аналізу та вивчення проблеми дозволить дослідити, які недоліки та переваги мають системи різних зарубіжних країн. За допомогою поетапного аналізу, можливо виокремити ряд принципів соціального забезпечення, які в подальшому зможуть стати базою для формування Соціального кодексу України.

Єрмоленко, В. М. Концепція прав тварин крізь призму критичного аналізу / В. М. Єрмоленко // Вісник Національної академії правових наук України. – 2020. – Т. 27, № 4. – С. 255-266.

У статті розглядається поширювана нині тенденція запровадження у понятійно-категорійний апарат сучасної юридичної науки лексичної конструкції «права тварин», що умовно названа автором статті концепцією прав тварин. Підкреслюється поглиблення світових рухів захисників прав тварин, які виливаються у створення відповідних громадських організацій, декларування прав тварин, а також проведення щорічних маніфестацій з приводу Міжнародного дня тварин тощо. Свого часу існувала навіть ідея запровадження в Україні посади Уповноваженого з прав тварин за аналогією з Уповноваженим Верховної ради з прав людини. Наведене в цілому підкреслює належний рівень актуальності розглядуваної проблеми. Проведене дослідження базується передусім на

міждисциплінарному підході, адже концепція прав тварин виходить за межі суцільно юридичної науки. В роботі наведені позиції представників натуралістичних і філософських наукових напрямів обґрунтування доцільності запровадження прав тварин, зокрема нововиниклої науки екологічної етики, прихильники якої розробили навіть класифікацію прав тварин з пропозицією її поширення на всіх без виключення живих організмів, включаючи мікробів і вірусів, а також рослин. Критично аналізуються також здобутки філософської доктрини у частині виокремлення інтересів тварин як основи формування їх прав. Обґрунтовується, що всі соціо-натуралістичні та філософські напрями обґрунтування концепції прав тварин є хибними з погляду формальної логіки, бо базуються на логічній помилці, викликаній порушенням закону тотожності в процесі доказування, якою є підміна тези. З огляду на алогічні спроби науковців юридичного профілю втиснути існування тварин у рамки виключно людського абстрактного мислення, наслідком якого є суспільні відносини та безпосередньо право, як регулятор суспільних відносин наводиться критичне ставлення до цього. Вважається, що значно прийнятною є концепція «благополуччя тварин», у основі якої лежить необхідність визнання потреб тварин жити в природних умовах та гідного ставлення до них з боку людей. Зазначається, що саме ця концепція покладається в законодавство передових країн світу та в національне законодавство. Звертається увага, що стаття є цінною не лише для науковців юридичного профілю, а й для фахівців натуралістичних і філософських наукових напрямів для зосередження своїх досліджень на суцільно морально-етичних аспектах, що більше відповідає викликам сьогодення.

Чорноус Ю. М. Актуальні питання розслідування та судового розгляду міжнародним кримінальним судом справ про міжнародні злочини / Ю. М. Чорноус // Вісник Національної академії правових наук України. – 2020. – Т. 27, № 4. – С. 267-281.

Важливим завданням нашої держави є ратифікація Римського Статуту Міжнародного кримінального суду, а також подальша імплементація його положень до національного законодавства і правозастосовної практики. Це забезпечить належні правові підстави розслідування та ефективного судового розгляду Міжнародним кримінальним судом справ про міжнародні злочини, що посягають на інтереси нашої держави. Нові завдання постають і перед криміналістикою, яка, використовуючи останні досягнення природничих, технічних та суспільних наук, пристосовує їх до розв'язання завдань судочинства, трансформує у криміналістичну практику, здійснює криміналістичне забезпечення розслідування та судового розгляду справ про міжнародні злочини. Питання розслідування та судового розгляду Міжнародним кримінальним судом справ про міжнародні злочини не були предметом окремого наукового дослідження, що визначило мету представленої наукової статті. Визначальним для досягнення поставленої мети є загальний діалектичний метод наукового пізнання. У процесі дослідження було надано характеристику міжнародних злочинів, визначено засади діяльності Міжнародного кримінального суду, до юрисдикції якого належать міжнародні злочини, обґрунтовано необхідність ратифікації Україною Римського статуту Міжнародного кримінального суду; визначено основні засади криміналістичного забезпечення розслідування та судового розгляду справ про міжнародні злочини Міжнародним кримінальним судом; з'ясовано важливість формування криміналістичної методики розслідування та судового розгляду міжнародних злочинів. Обґрунтовано, що ефективне розслідування та судовий розгляд справ про міжнародні злочини Міжнародним кримінальним судом потребує криміналістичного забезпечення, застосування криміналістичних засобів, методів, прийомів із дотриманням міжнародних стандартів. Основними напрямками реалізації криміналістичного забезпечення є техніко-криміналістичне, тактико-криміналістичне і методико-криміналістичне. Криміналістична методика розслідування та судового розгляду Міжнародним кримінальним судом справ про міжнародні злочини покликана пропонувати найбільш ефективні методи і засоби діяльності відповідно до міжнародних стандартів та з метою досягнення завдань правосуддя. Вказана криміналістична методика характеризується рядом особливостей, зокрема, вона повинна охоплювати питання взаємодії досить широкого кола компетентних суб'єктів як у межах держави, так і на міжнародному рівні

Шепітько М. В. До проблеми формування структури та класифікацій кримінальної політики / М. В. Шепітько // Вісник Національної академії правових наук України. – 2020. – Т. 27, № 4. – С. 282-293.

Наявність різних підходів в розумінні кримінальної політики та її співвідношення з політичними та стратегічними категоріями наук кримінально-правового циклу повертають до оновлення підходів щодо формування структури та видів кримінальної політики. З огляду на актуальність даної тематики стаття присвячена розгляду проблеми формування структури та класифікацій кримінальної політики. Для цього автор звернувся до наук кримінально-правового циклу та наявних в них досліджень щодо політичного та стратегічного підходів у протидії кримінальним правопорушенням (злочинності). Це надало можливість виробити власний підхід щодо визначення елементної структури кримінальної політики, що складається із: 1) предмета, мети, методу, принципів та її споживачів; 2) засобів,

обстановки та професійних учасників її реалізації. Також було надано класифікації кримінальної політики «за вертикаллю» та «на підставі кримінально-правової класифікації кримінальних правопорушень за об'єктом». Поділ кримінальної політики на види дозволив вказати на співвідношення кримінально-правової, кримінально-виконавчої, кримінальної процесуальної, кримінологічної, міжнародної кримінальної політики та криміналістичної стратегії із їх родовим поняттям – кримінальною політикою. Також важливим є їх розгляд в єдності, що дозволить сформувати стратегії, програми, плани та алгоритми під час протидії кримінальним правопорушенням, досягти цілей та виконати завдання нормативно-правових актів. Структура кримінальної політики та класифікації її на види надає можливість розглянути більш детально стратегічну протидію кримінальним правопорушенням засобами громадського та державного впливу на системне реформування кримінальної юстиції та її органів на віддалену перспективу. Встановлення єдиних підходів щодо розуміння кримінальної політики серед науковців у сфері наук кримінально-правового циклу надає можливість її сформувати як науку або міжгалузевий та міждисциплінарний інститут з відповідною структурою.